

บทที่ 4

บทวิเคราะห์และสรุป

4.1 ปัจจัยเอื้อต่อความร่วมมือระหว่างประเทศและภูมิภาค

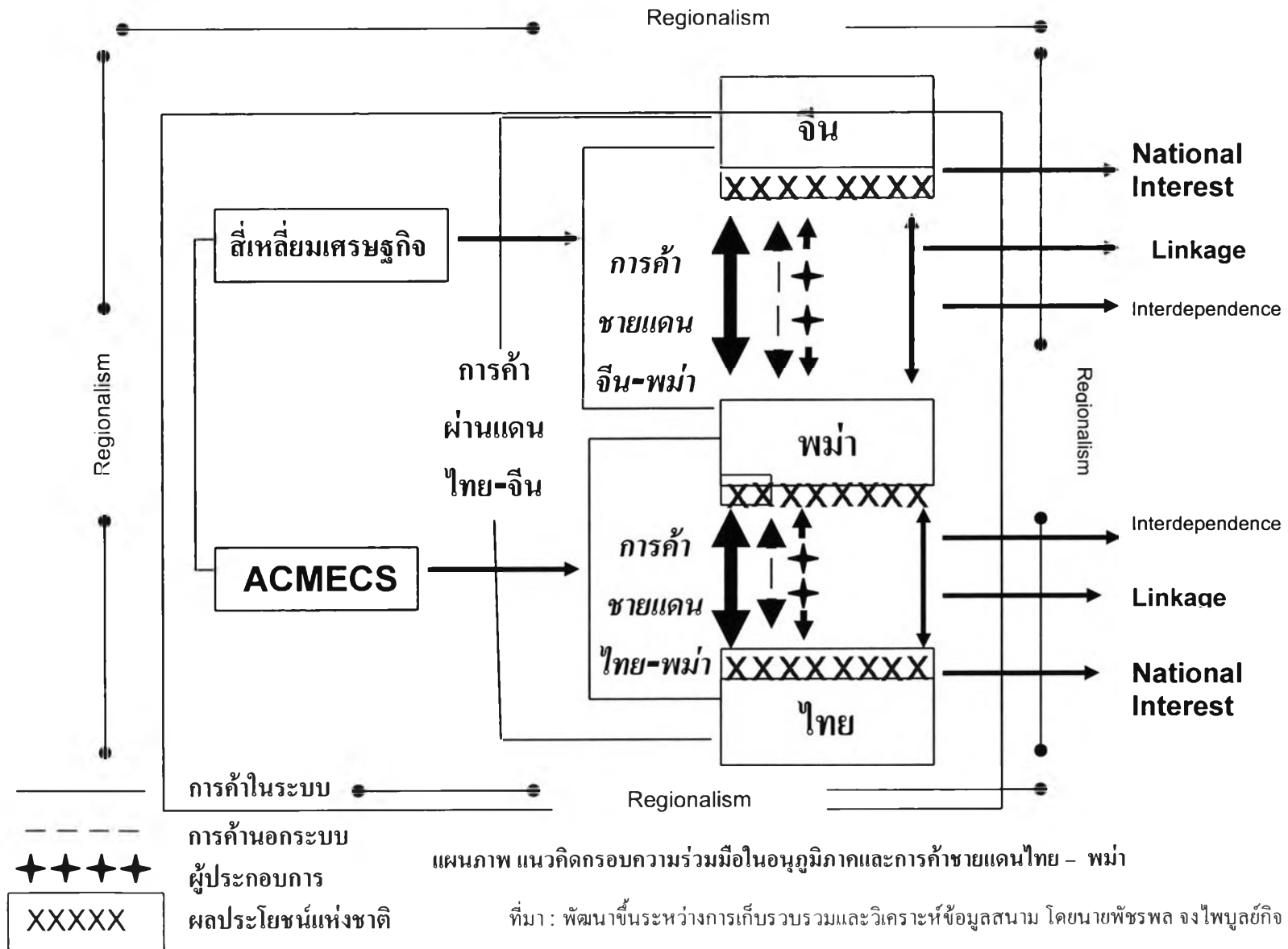
กรอบแนวคิดในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ประกอบด้วย ความร่วมมือทางการค้า บริเวณชายแดนไทย – พม่า เพื่อศึกษาสถานการณ์ทางการค้าและการลงทุน โดยพิจารณาในกรอบของความร่วมมือระดับท้องถิ่น ระดับรัฐต่อรัฐและระดับอนุภูมิภาค อาทิเช่น โครงการความร่วมมือสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ หรือความร่วมมือในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง และกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นนโยบายที่สร้างสรรค์ ก่อให้เกิดผลในทางบวกที่เป็นประโยชน์กับทุกประเทศในโครงการฯ โดยมีความจริงพื้นฐานที่ว่าไม่มีประเทศใดที่อยู่ในภูมิภาคหรืออนุภูมิภาคเดียวกันแล้วจะอยู่อย่างลำพังโดดเดี่ยวโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน โดยเฉพาะในโลกยุคปัจจุบัน การพึ่งพาอาศัยกันจะนำพาประเทศที่มีความร่วมมือกันนั้นไปสู่ความทันสมัยและความมั่งคั่งสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจอย่างค่อยเป็นค่อยไป แม้ในระยะแรกเริ่มของโครงการฯจะรู้สึกเหมือนกับว่าเป็นความร่วมมือที่ไม่เท่าเทียมกันหรือได้ประโยชน์ไม่เท่ากันก็ตาม แต่ก็ยังไม่มีประเทศสมาชิกใดที่ขอลอนตัวจากโครงการฯ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคนี้สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน โดยเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า เนื่องจากประเด็นต่างๆ ในความสัมพันธ์ระหว่างกันของพื้นที่ชายแดนที่อำเภอแม่สาย-ท่าจี่เหล็ก สามารถจัดลำดับความสำคัญได้อย่างชัดเจนไม่มีความซับซ้อน ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การวางนโยบายภายในของรัฐแต่ละรัฐ ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าเรื่องภายในรัฐและภายนอกรัฐมีความเกี่ยวโยงกันและไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ไม่ว่าจะเป็นด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจหรือด้านความมั่นคง

ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ประเทศนั้นกำกับด้วยผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest Theory) ซึ่งแต่ละประเทศจำเป็นต้องมีในการกำหนดนโยบายแห่งชาติ หากแต่นโยบายนั้นก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามวิสัยทัศน์ของผู้นำและรัฐบาลในแต่ละยุคสมัย ในส่วนของไทย ในยุคของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้กำหนดให้ความร่วมมือระหว่างประเทศและความร่วมมือในภูมิภาคเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมอนุภูมิภาคพร้อมไปกับการพัฒนาความสัมพันธ์ระดับทวิภาคี (bilateral) กรอบทฤษฎีเรื่องภูมิภาคนิยม (Regionalism) จึงสามารถนำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ของกรอบความร่วมมือสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจและ ACMECS ได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จาก การพัฒนาความร่วมมือทางการค้า การลงทุนในพื้นที่โครงการการค้าชายแดนและผ่านแดนกับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง มีประเด็นสำคัญคือ “การเคลื่อนย้ายอย่างเสรี” (Free Movement) โดยที่มีการลดหย่อน/ผ่อนปรนให้มีการ เคลื่อนย้ายสินค้า แรงงาน วัตถุดิบ ทรัพยากร

เงินทุน และเทคโนโลยีเสริมมากขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง และเพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง การเปิดความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะของการพึ่งพาศักยภาพที่เอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน จะเป็นการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะพม่าประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ วัตถุประสงค์ที่หลากหลาย และแรงงานที่มีจำนวนมาก

แนวคิดของกรอบความร่วมมือต่างๆ นี้ สามารถอธิบายได้ตามแผนผังดังนี้คือ

แผนภาพ แนวคิดกรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคและการค้าชายแดนไทย - พม่า

ที่มา : พัฒนาระหว่างการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสนาม โดยนายพัชรพล จงไพบูลย์กิจ

4.2 การค้าชายแดนไทยกับพม่า : สภาพทั่วไป

ในความเป็นจริงแล้วคนไทยและคนพม่าในพื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สาย-ท่าจี้เหล็กนั้นมีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง ผู้คนในพื้นที่นี้มีการเกี่ยวดองเป็นเครือญาติกันมาตั้งแต่ครั้งอดีต ทั้งคนเชื้อสายไทยและคนเชื้อสายจีน ทำให้สายสัมพันธ์ทางสังคมในพื้นที่ชายแดนด้านนี้เหนียวแน่นและเป็นฐานของความสัมพันธ์ด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ กลไกทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายมีความเกี่ยวข้องกับพม่า

การค้าชายแดนที่เจริญก้าวหน้าส่วนหนึ่งมาจากเส้นทางการคมนาคมทางบก ที่มีช่องทางติดต่อกับพม่าและจีนหลายช่องทางทั้งทางบกและทางน้ำ ซึ่งมีการพัฒนาความเชื่อมโยงมาตั้งแต่สมัยโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ นอกจากนั้น การที่ผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์กันเป็นการส่วนตัวไม่ว่าจะเป็นด้วยเชื้อชาติ การเป็นเครือญาติ และการติดต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้ในพื้นที่นี้มีการค้านอกระบบควบคู่ไปกับการค้าในระบบในมูลค่าที่สูงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้ประกอบการทั้งของไทย พม่าและจีนจะเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญแล้ว นโยบายของประเทศทั้ง 3 ยังเอื้อให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจขึ้น ไม่ว่าจะเป็นโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ หรือโครงการความร่วมมือภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่น้ำโขง ทำให้ทุกภาคส่วนของจังหวัดเชียงรายเร่งพัฒนาศักยภาพในทุกด้านเพื่อรองรับความร่วมมือที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ทั้งนี้การค้าชายแดนทางเมืองท่าจี้เหล็กของพม่านั้นเป็นตลาดการค้าขนาดใหญ่เพียงพทที่จะรองรับสินค้าจากไทย ในขณะเดียวกัน ก็ยังอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสินค้าที่จะส่งเข้ามายังไทยผ่านด่านพรมแดนที่มีอยู่ ทำให้ชุมชนในบริเวณชายแดนนี้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดการเพิ่มจำนวนประชากร โดยเฉพาะผู้ที่ต้องการย้ายถิ่นเข้ามาในพื้นที่ที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้มีความต้องการสินค้าจากไทยมากขึ้น ดังนั้นแนวโน้มความต้องการสินค้าในอนาคตมีอัตราการขยายตัวสูงพอสมควร

4.2.1 ลักษณะเด่นของการค้าชายแดนไทย-พม่าที่อำเภอแม่สาย-เมืองท่าจี้เหล็ก : การค้าในระบบ

การค้าชายแดนไทย-พม่านั้นเริ่มต้นมาจากการค้าแบบไม่เป็นทางการ สำหรับในประเทศไทยเริ่มปรากฏข้อมูลทางการค้าในปี พ.ศ. 2519 และเข้าสู่ระบบมากขึ้นตามลำดับ ส่วนทางฝั่งพม่านั้นเริ่มมีข้อมูลทางราชการปรากฏหลังจากรัฐบาลทหารของพม่าได้ประกาศใช้กฎหมายการลงทุนต่างประเทศ (Foreign Investment Law) ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2531 ทำให้เกิดการผลักดันจากฝ่ายรัฐบาลทหารของพม่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการทางการค้าในแบบที่เป็นทางการมากขึ้น โดยการวางกฎระเบียบด้านการค้าชายแดน ตลอดจนระบบศุลกากรที่เป็นมาตรฐานสากล

สำหรับการค้าชายแดนไทย-พม่าในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย นั้นมีจุดเด่นที่แตกต่างจากชายแดนทางด้านอื่นคือ ผู้ประกอบการทั้งฝั่งไทยและพม่า ส่วนใหญ่จะเป็นนักธุรกิจที่มีเชื้อสายจีน และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการค้าชายแดนให้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบการฝั่งไทยนั้นมี 2 ประเภทคือ ผู้ประกอบการรายใหญ่และรายย่อย โดยผู้ประกอบการรายใหญ่ส่วนมากจะมาจากนอกพื้นที่อำเภอแม่สาย และจะนิยมการค้าแบบในระบบ ในขณะที่ผู้ประกอบการรายย่อยจะเป็นคนท้องถิ่นที่มีเชื้อสายจีน สามารถพูดภาษาจีนได้ จะนิยมการค้าแบบนอกระบบมากกว่า การส่งออกสินค้าของผู้ประกอบการรายใหญ่และผู้ประกอบการรายย่อยบางส่วน จะเน้นการขนส่งสินค้าผ่านเส้นทางสาย R3W คือ เส้นทางท่าจีเหล็ก-เชียงตุง และเข้าไปยังเขตชายแดนจีนที่เมืองลา นอกจากนี้ ยังพบว่าปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ปริมาณการซื้อขายสินค้าทั้งอุปโภคและบริโภคสูงขึ้นตามไปด้วย

การจัดเก็บภาษีการค้าชายแดนทางด้านแม่สาย - ท่าจีเหล็ก มีมูลค่าสูงเนื่องมาจากภาครัฐมีการจัดระเบียบการเสียภาษี เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส รวมถึงมีการกำหนดสิทธิประโยชน์จากการเสียภาษีเพิ่มมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การลดหย่อนภาษีให้กับผู้ประกอบการที่ชำระภาษีตรงตามที่กำหนด การยกเว้นค่าธรรมเนียมการทำสัญญากับรัฐบาล เป็นต้น ประเภทสินค้าที่เก็บภาษีได้มาก ได้แก่ ในหมวดของสินค้าอุปโภค-บริโภค ซึ่งในปีงบประมาณ 2546 เก็บได้ 24.35 ล้านบาท และปีงบประมาณ 2547 จัดเก็บได้ 151.63 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของการค้าด้านอำเภอแม่สายได้อย่างชัดเจน สำหรับในปีงบประมาณ 2549 คาดว่าการค้าด้านอำเภอแม่สายจะเพิ่มมากขึ้น หลังจากที่มีการเปิดสะพานไทย-พม่าแห่งที่สอง ซึ่งทางกลุ่มผู้ประกอบการที่มีการค้าผ่านแดนไปทางมณฑลยูนนานของจีนจะหันมาใช้บริการขนส่งทางบกมากขึ้น เพราะการขนส่งสินค้าทางเรือในแม่น้ำโขงใช้ได้เพียงบางฤดูเท่านั้น เพราะใช้เวลาในการขนส่งถึง 12 ชั่วโมง และต้องรอระดับน้ำ การขนส่งทางเรือด้านอำเภอเชียงแสนจึงไม่เป็นที่นิยมจากผู้ประกอบการนัก

4.2.2 ลักษณะพิเศษการค้าชายแดนไทย-พม่าที่อำเภอแม่สาย-เมืองท่าจีเหล็ก : การค้านอกระบบ

การค้าชายแดนระหว่างไทย - พม่าในเขตอำเภอแม่สาย-เมืองท่าจีเหล็ก ผู้ประกอบการโดยส่วนใหญ่จะกระทำโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร หรือการนำเข้าและส่งออกสินค้านอกระบบ มีการหลบหลีกการให้ข้อมูล และ/หรือให้ข้อมูล โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับตัวเลขที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เช่น ข้อมูลทางด้านยอดขายต่อครั้งต่อเดือน วงเงินหมุนเวียน เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุ 2 ประการสำคัญ คือ 1) ผู้ส่งออกเกรงว่า การให้ข้อมูลอาจมีผลต่อการเสียภาษีเงินได้ 2) จังหวัดเชียงรายเป็นจุดสำคัญและเป็นเส้นทางเคลื่อนย้ายสิ่งผิดกฎหมาย ทำให้ผู้ประกอบการค่อนข้างเก็บตัวไม่เปิดเผย (Low profile) แต่ในขณะเดียวกันก็มีผู้ประกอบการประเภทนี้จำนวนมาก โดยเฉพาะ

ผู้ประกอบการที่มีเชื้อสายจีนซึ่งทำการค้าตลอดพื้นที่ตอนเหนือของไทย พม่า และจีนมานาน การค้าในระบบมีทั้งที่เป็นสินค้าลักลอบและสินค้าที่ไม่ลักลอบ ส่วนเงินตราที่ใช้จ่ายเป็นเงินสกุลบาทและหยวน เงินที่ได้จากการค้าชายแดนในระบบนั้นจะนำเงินฝากบัญชีสกุลบาทของพ่อค้าที่มีถิ่นที่อยู่ในเขตพม่า ซึ่งจากการสัมภาษณ์ยังมีต่ำกว่าการประมาณการ ส่วนใหญ่ยังไม่ยอมเปิดเผยตัวเลขมูลค่าการค้าในระบบ ทำให้ไม่ทราบข้อมูลที่ชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากพ่อค้าชาวพมามักถือสองสัญชาติ และพ่อค้าพม่ารายใหญ่จะฝากเงินในชื่อของพ่อค้าชาวไทย

ปัจจัยที่ทำให้การค้าในระบบดำรงอยู่

1) สภาพภูมิประเทศ ในบริเวณชายแดนที่เป็นแนวยาวติดกัน มีช่องทางติดต่อที่ไม่เป็นทางการมีอยู่ตลอดแนวอำเภอแม่สายทำให้การลักลอบส่งสินค้าทำได้ตลอดเวลา ประกอบกับมีเครือข่ายการค้าในระบบเดิมที่ทำมานานแล้วรองรับอยู่ เอื้ออำนวยให้มีการลักลอบ ขนส่งสินค้า ผิดกฎหมายและหลีกเลี่ยงภาษีได้สะดวก

2) ประเทศพม่าออกกฎหมายห้ามนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งเป็นที่ต้องการอยู่มาก อาทิ เช่น ผงชูรส เครื่องดื่มให้พลังงาน น้ำอัดลม รองเท้ายาง ถ่านไฟฉาย ขนมน เป็นต้น ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนสินค้าประเภทดังกล่าว นำไปสู่เกิดการลักลอบค้าในระบบเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดภายในประเทศพม่า

3) การค้าในระบบเป็นผลต่อเนื่องจากปัญหาความไม่สงบภายในพม่า ทำให้พม่ามีการสั่งปิดพรมแดนบริเวณเมืองท่าจี๋เหล็ที่อยู่บ่อยครั้ง อันเนื่องมาจากการปราบปรามชนกลุ่มน้อยของพม่า ซึ่งลูกค้าข้ามเขตแดนเข้ามาในไทย จนเกิดการปะทะกับฝ่ายทหารของไทย เมื่อพม่าปิดพรมแดน หากแต่ความต้องการสินค้ายังคงมีอยู่ทำให้เครือข่ายของการค้าในระบบกลายเป็นช่องทางเดียวในการขนส่งสินค้า ยิ่งฝั่งพม่าสั่งปิดพรมแดนบ่อยครั้งขึ้นเท่าใด ก็เท่ากับเป็นการสนับสนุนให้การค้าในระบบขยายตัวมากขึ้นเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การค้าในระบบยังมีสัดส่วนในปริมาณที่สูงอยู่ จึงทำให้ข้อมูลจำนวนหนึ่งไม่เป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณะชนและทวีความซับซ้อนมากขึ้น แต่เนื่องจากเหตุผลทั้ง 3 ประการ ทำให้การค้าในระบบนั้นยังคงดำรงอยู่ และกลายเป็นวิถีชีวิตของคนที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดน

4.3 การค้าผ่านแดนไทย-จีน

การค้าชายแดนไทย - พม่า นั้นไม่ได้หยุดอยู่เพียงหัวเมืองต่างๆ ในพม่าเท่านั้นแต่มีการค้าต่อเนื่องไปยังประเทศที่สามในขณะนี้ คือ ประเทศจีน กลุ่มผู้ประกอบการที่ค้าผ่านแดนในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าที่มีเชื้อสายจีน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ขับเคลื่อนให้การค้าชายแดนไทย-พม่า มีการพัฒนาทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงจนถึงโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจผลักดันให้มีโครงการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ มากมาย การค้าผ่านแดนเริ่มแพร่หลายตั้งแต่ปี

พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาและสามารถพัฒนาจนเกิดความมั่นคงและมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เพราะการค้ากับประเทศจีน(มณฑลยูนนาน) ซึ่งมีประชากรมากกว่า 200 ล้านคน จึงมีปริมาณการซื้อในอัตราสูงการอุปโภคบริโภคมีข้อจำกัดด้านการผลิตสินค้าการเกษตรบางประเภท เช่น ลำไย และข้าวหอมมะลิ ซึ่งจีนมีความต้องการมากถึงปีละ 2 แสนตัน หากแต่เป็นสินค้าที่จังหวัดทางภาคเหนือตอนบนโดยเฉพาะที่เชียงราย สามารถผลิตได้ และเนื่องจากจีนได้เข้าเป็นสมาชิกในองค์การการค้าโลก และประเทศจีนได้ทำข้อตกลงทางการค้าที่จะลดอัตราการจัดเก็บภาษีนำเข้าสินค้าโดยช่วงแรกจะเป็นสินค้าทางการเกษตรให้เหลือศูนย์ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2546 เป็นต้นมาสาเหตุทำให้การนำเข้า-ส่งออกสินค้าผ่านแดนไปจีนมีปริมาณขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

การค้าผ่านแดนระหว่างไทยและมณฑลยูนนานของจีน ในปัจจุบันมี 3 เส้นทางที่ผู้ประกอบการนิยมเลือกใช้ คือ ทางอากาศ ทางแม่น้ำโขง และเส้นทางบกตามเส้นทางที่เชื่อมโยงจังหวัดเชียงรายและจังหวัดน่าน โดยเฉพาะจังหวัดเชียงรายในฐานะที่เป็นจังหวัดหนึ่งของภาคเหนือตอนบนของไทยที่มีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทั้งทางบกและอากาศในอนุภูมิภาค มีการสร้างถนนหนทางเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ คือ ถนนสาย R3W และ R3E เพื่อเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งสามประเทศ คือ พม่า ลาวและจีน ซึ่งถือเป็นการเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศในโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และกลุ่มประเทศ GMS ในลักษณะของแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ (North-South Economic Corridor)

ในขณะที่ไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าจำพวกอุปโภคและบริโภคไปยังพม่า ส่วนประเทศจีนนั้นส่งออกสิ่งทอ พาราฟิน ขนหมกเคี้ยว เครื่องใช้ไฟฟ้า ผลไม้ และผักไปยังชายแดนของไทยและพม่า แต่เนื่องจากยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่ทำให้การค้าผ่านแดนไทย - จีน ขยายตัวไม่มากนัก เช่น ปัญหาทางด้านกฎหมาย การแลกเปลี่ยนเงินตราพิธีการศุลกากร การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น จึงทำให้การค้าผ่านแดนยังอยู่ในช่วงที่ต้องพัฒนาด้านกฎระเบียบอีกหลายประการ

สรุปการค้าผ่านแดนนั้นมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับที่เห็นได้ชัดเจนมีอยู่ 2 ประการที่ทำให้มีการเชื่อมโยงจีนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย - พม่า ประการแรกคือ ตลาดการค้าผ่านแดนนั้นมีอยู่จริงและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวอย่างต่อเนื่องเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ประการที่สอง คือ เป็นการช่วยประเทศพม่าให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจเร็วขึ้นและเป็นการให้โอกาสพม่ามากขึ้นทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสิ่งที่คาดการณ์ได้ว่าแนวโน้มของการค้าชายแดนในอนาคตทางด้านอำเภอแม่สาย-ท่าขี้เหล็กภายใต้อิทธิพลของประเทศจีนนั้นจะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4.4 ความร่วมมือในกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และ ACMECS ของจังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายถูกจัดรวมอยู่ในยุทธศาสตร์ความร่วมมือทั้งระดับทวิภาคีและระดับอนุภูมิภาคในหลายโครงการด้วยกัน อาทิ โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และกรอบ ACMECS ทั้งนี้ เพราะพื้นที่ของจังหวัดเชียงรายภายใต้กรอบความร่วมมือทั้งสองนั้น ถือเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในทุกๆ ด้านซึ่งนอกเหนือจากทางด้านการค้าแล้ว ยังรวมไปถึงด้านการลงทุนในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมอีกด้วย ทางด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมนั้นทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนของจังหวัดเชียงรายได้มีส่วนร่วมในการเข้าไปพัฒนาพื้นที่ในเขตรัฐฉานของพม่า ที่เห็นเป็นรูปธรรมคือโครงการส่งเสริมการเกษตรในพม่า (Contract farming) ที่ได้รับการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตร และมีการทำข้อตกลงกับกลุ่มผู้ลงทุนเพื่อให้มีการเพาะปลูก/ เลี้ยงปศุสัตว์และการจัดหาวัตถุดิบเพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรมได้อย่างเพียงพอในทุกฤดูกาล โดยมีการกำหนดราคาที่เป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย ผลของความร่วมมือนี้ทำให้เกิดการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์อยู่มากมายโดยตลอดเส้นทางจากเชียงตุงถึงดากั่วจะพบการเพาะปลูกเรียงรายกันเป็นแนวยาว และการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการช่วยให้คนพม่ามีรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้การค้าดีขึ้นด้วย

ทางด้านการท่องเที่ยวพบว่าพื้นที่ในบริเวณรอยต่อของสี่ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว พม่า และจีน เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ และมีอัตราการขยายตัวของการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างสูง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการค้าและอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี สำหรับจังหวัดเชียงรายนั้น ได้มีทั้งการพัฒนาปรับปรุงฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมเช่น ในแผนระยะสั้นจะมีการปรับปรุงพื้นที่ตลาดชายแดนแม่สาย การปรับปรุงและพัฒนาพระธาตุดอยเวาที่อำเภอแม่สาย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำและที่ทะเลสาบเชียงแสนในอำเภอเชียงแสน เป็นต้น และแผนระยะกลาง ประกอบด้วยการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวทางเรือตามเส้นทางแม่น้ำโขง การท่องเที่ยวเชื่อมโยงกลุ่มอนุภูมิภาค 4 ประเทศ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ทางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้มีแผนจัดการศึกษา ฝึกอบรมพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานในพื้นที่ประเทศสมาชิกในกลุ่ม ACMECS และการแลกเปลี่ยนแรงงาน เป็นต้น รวมถึงการจัดการและนำเทคโนโลยีที่ดีมาใช้ซึ่งหากมีการนำทรัพยากรมาใช้ร่วมกันกับเทคโนโลยีขั้นสูงผสมผสานกับระบบการจัดการที่ดี จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในกรอบความร่วมมือ ACMECS ซึ่งจะเป็นการรองรับการพัฒนาทางการลงทุนอุตสาหกรรมบริเวณชายแดนในกรอบ ACMECS ที่ต้องการแรงงานที่มีทักษะและฝีมือการพัฒนาจะเน้นการพัฒนาแรงงานที่อยู่ฝั่งพม่า

แนวทางในการพัฒนาเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจอยู่ไม่น้อยที่ได้นำร่องเส้นทางคมนาคมทางบกเส้นทาง R3W และ R3E และการพัฒนาเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำโขงจากประเทศไทยถึงประเทศจีนไว้ก่อนแล้ว กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือ ACMECS ได้พัฒนาในส่วนของประเทศไทยถึงประเทศพม่าและโครงสร้าง

พื้นฐานอื่นๆที่เกี่ยวข้องให้มีความก้าวหน้าโดยที่เห็นเป็นรูปธรรมคือการก่อสร้างสะพานไทยพม่า แห่งที่ 2 ที่จะช่วยพัฒนารองรับและทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านการค้าชายแดนในอนาคต

จากการที่ประเทศสมาชิกในกลุ่ม ACMECS นั้นมีปัจจัยการผลิตที่มีความแตกต่างกันโดยมีทรัพยากรและแรงงานมากมายแต่ไม่สามารถจัดสรรให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้เพราะขาดการจัดการและนำเทคโนโลยีที่ดีมาใช้ ในขณะที่บางประเทศไม่มีทรัพยากรแต่มีระบบการจัดการและเทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งหากมีการนำทรัพยากรมาใช้ร่วมกันกับเทคโนโลยีขั้นสูงผสมผสานกับระบบการจัดการที่ดี จะทำให้เกิดประโยชน์ทางการค้าและเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ นอกจากนี้แล้วความร่วมมือในโครงการต่างๆจะประสบความสำเร็จได้นั้นยังจะต้องมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร่วมกันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐาน เช่น ปัญหาทางด้านการเมืองภายในของพม่าเอง ปัญหาทางด้านชนกลุ่มน้อย ปัญหาทางด้านระบบสาธารณูปโภคที่ยังไม่เพียงพอ ปัญหาทางด้านกฎระเบียบของพม่ารวมถึงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

4.5 แนวโน้มการค้าชายแดนในอนาคต

จากข้อค้นพบของผู้ทำวิทยานิพนธ์ทำให้ทราบว่าการค้าชายแดนไทย-พม่าภายใต้บริบทของกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือ ACMECS นั้นยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่บางประการ อาทิ เช่น ปัญหาทางด้านการเมืองภายในของพม่าเอง ปัญหาทางด้านชนกลุ่มน้อย ปัญหาทางด้านระบบสาธารณูปโภคที่ยังไม่เพียงพอ ปัญหาทางด้านกฎระเบียบของพม่ารวมถึงปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการขยายการค้าชายแดน การลงทุน และการค้าผ่านแดน เป็นต้น

แต่ในขณะเดียวกันในพื้นที่บริเวณรอยต่อของ 3 ประเทศนี้ก็ยังมีปัจจัยผลักดันที่สำคัญคือการสนับสนุนของจีนผ่านรัฐและพ่อค้าจีน นอกจากนี้ยังพบว่าโครงการ ACMECS จะช่วยสนับสนุนให้การค้าการลงทุนขยายไปครอบคลุมเรื่องการท่องเที่ยว การลงทุนในภาคอุตสาหกรรม แรงงาน ปัจจัยหลักที่เป็นแรงผลักดันที่สำคัญให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงนั้นมาจากการค้าผ่านแดน ไทย-พม่า-จีน โดยมีความคาดหวังว่าโครงการพัฒนาต่างๆของ ACMECS จะไปช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชายแดนของพม่าให้ดีขึ้นได้โดยฝ่ายพม่าสามารถนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และสร้างงานให้กับแรงงานในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดอาชีพและรายได้ในขณะที่ฝ่ายไทยจะได้รับประโยชน์จากกำลังซื้อของพม่าที่เพิ่มมากขึ้น

ความสัมพันธ์อันดีต่อกันในบริเวณพื้นที่ชายแดนในกรณีของจังหวัดเชียงรายนี้ เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของการศึกษาเฉพาะพื้นที่ ซึ่งแม้ว่าจะไม่สามารถสะท้อนภาพรวมของความสัมพันธ์ไทย-พม่าทั้งหมดได้ แต่ก็ได้แสดงให้เห็นถึงเงื่อนไขต่างๆที่ก่อให้เกิดความร่วมมือในพื้นที่อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงแล้วก็ยังคงมีปัญหาเช่นเดียวกับพื้นที่ชายแดนไทย-พม่าส่วนอื่นๆ

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย